

MAYI 2017

NZOZULU YA NKENGI

KESAMUNAKA KIMFUMU YA YEHOWA

MASOLO YA KULONGUKA NA:
YULI 3-30, 2017

NIMERO YA
BISONO
YA NENE

LUTITI YA ZULU:

ÉQUATEUR

Mpangi-nkento mosi ya mupasudi-nzila ke samuna na ndinga Quichua (Imbabura), yandi ke longa nkento mosi ya ke teka na zandu na mbanza Otavalo na nordi ya Équateur.

MASOLO YA KE NA KATI

4 MPOSO YA YULI 3-9

Sadisa “Banzenza”
na ‘Kusadila Yehowa na Kiese’

16 MPOSO YA YULI 10-16

Sadisa Bana Yina Kele ti Bibuti na Bo
na Bansi ya Nzenza

Disolo ya ntete ke tubila bampasi yina bampangi ya kele na bansi ya nzenza ke kutanaka ti yo, yo ke monisa mutindu ya mbote ya kusadisa bo. Disolo ya zole ke monisa nde kana bibuti yina kele na bansi ya nzenza ke sadila minsuku ya Biblia, bo ta baka balukanu ya mbote sambu na mambote ya bana na bo.

BANSAMUNI

90110

BALONGOKI YA BIBLIA

148637

BANTU YINA VANDAKA
NA LUSUNGIMINU
(2016)

274593

The Watchtower (ISSN 0043-1087) Issue 8 May 2017 is published monthly with an additional issue published in January, March, May, July, September, and November by Watchtower Bible and Tract Society of New York, Inc.; L. Weaver, Jr., President; G. F. Simonis, Secretary-Treasurer; 1000 Red Mills Road, Wallkill, NY 12589-3299, and printed by Watch Tower Bible and Tract Society of South Africa NPC, 1 Robert Broom Drive East, Rangeview, Krugersdorp, 1739. © 2017 Watch Tower Bible and Tract Society of Pennsylvania. Printed in South Africa.

Mukanda yai kele ve ya kuteka.
Kubasika na yo kele mosi ya mitindu
ya kusalu ya kulonga bantu Biblia na
ntoto ya mvimba ya me simbama na
makabu ya luzolo ya mbote.

Sambu na kupesa makabu,
kota na www.jw.org.

Kana beto me zabisa yo
ve, mikapu ya Biblia me
katuka na Biblia—*Mbalula ya
Nsi-Ntoto ya Mpa ya Kikongo
ya bilumbu yai.*

28 MPOSO YA YULI 17-23

Kubika ve nde Zola na Nge Kumana

40 MPOSO YA YULI 24-30

Keti Nge Ke Zolaka Yezu Kuluta Bima?

Bansadi ya Yehowa ke kutana ti bampasi mingi na nsi-ntoto yai. Masolo yai zole ke monisa mutindu beto fwete yala banzala na beto mpi kuzola mingi Yehowa, Biblia mpi bampangi na beto. Yo ke tendula mpi mutindu beto fwete zola mingi Kristu kansi ve bima ya nsi-ntoto.

52 DISOLO YA LUZINGU

Mono Ke Longaka Bantu Ata Mono
Kele Kifwa-Makutu

62 Kiese ya Kuzinga Kukonda Mindondo

BANKUNGA:

17, 109

INKI MVUTU NGE TA PESA?

Inki bampasi bampasi ba-
banzenza ke kutanaka
ti yo?

Inki mutindu beto
lenda lungisa ba-
mpusa ya banzenza
ya kuluta mfunu?

Inki beto fwete vila
ve ntangu beto ke
longa banzenza?

Sadisa “Banzenza” na ‘Kusadila Yehowa na Kiese’

“Yehowa ke taninaka banzenza.”

—NK. 146:9.

MPANGI-BAKALA Lije ke tuba nde:
“Ntangu bikanda ya Burundi nwanaka
mvita, dibuta na beto vandaka na
lukutakanu ya nziunga. Beto monaka
bantu ke tina mpi ke tula milolo.
Bibuti ti beto bana 11 tinaka sambu

1, 2. (a) Inki bampasi bampangi na beto ya
nkaka ke kutanaka ti yo? (b) Inki bangiufula
beto lenda kudyula?

na kugulusa luzingu na beto, beto bakaka kaka bilele na beto. Bampangi na mono ya nkaka tinaka na bakilometre kuluta 1600 sambu na kubumbana na Malawi, beto bankaka kwendaka na bisika ya nkaka.”

² Na ntoto ya mvimba, bantu kuluta bamilio 65 me kwendaka na bansi ya nkaka sambu na kutina bitumba to bampasi. Ntalu yai ke monisa nde bubu yai na bansi mingi, banzenza kele mingi kuluta.* Mingi na kati ya bantu yai kele Bambangi ya Yehowa. Bantu yina bo vandaka kuzola me fwaka mpi bo me vidisaka bima na bo mingi. Inki bampasi ya nkaka bo ke kutanaka ti yo? Inki mutindu beto lenda sadisa bampangi yai na kulanda kusadila Yehowa na kiese? (Nk. 100:2) Inki kele mutindu ya mbote ya kulonga banzenza yina me zaba ve Yehowa?

LUZINGU NA INSI YA NZENZA

³ Yezu ti bibuti na yandi kwendaka na Ezipte ntangu wanzio ya Yehowa songaka Yozefi nde ntotila Erode ke sosa kufwa Yezu. Bo zingaka kuna tii ntangu Erode

* Na disolo yai, “munzenza” to “banzenza” ke tendula bantu yina me tinaka bansi na bo sambu na bitumba, mbangika to bisumbula. Bankaka ke kwendaka kuzinga na bansi ya nkaka to na babwala ya nkaka ya insi na bo. Kimvuka mosi na États-Unis ya ke talaka mambu ya bantu yina me kwendaka kubumbana na bansi ya nkaka ke tuba nde bantu mingi kibeni me kwendaka na bansi ya nkaka.

3. Sambu na nki Yezu mpi balongoki ya nkaka kwendaka na bansi ya nzenza?

fwaka. (Mat. 2:13, 14, 19-21) Bamvula mingi na nima, balongoki ya Yezu tinaka mbangika, bo “panzanaka na baprovence ya Yudea ti ya Samaria.” (Bis. 8:1) Yezu zabaka nde balongoki na yandi mingi ta tina babwala na bo. Yandi tubaka nde: “Kana bo monisa beno mpasi na mbanza mosi, beno tina na mbanza ya nkaka.” (Mat. 10:23) Kuzinga na insi ya nzenza ke vandaka pete ve.

⁴ Bantu yina ke kwendaka kusosa lutaninu na bansi ya nkaka ke kutanaka ti bampasi mingi. Gad, leke ya Lije ke tuba nde: “Beto tambulaka bamposo mingi, beto vandaka kumona bamvumbi. Mono vandaka ti bamvula 12, makulu na mono vimbaka, yo yina mono songaka bantu ya dibuta na beto nde beno kwenda. Papa monaka nde basoda ta bika kukanga mono, yo yina yandi tulaka mono na mukongo. Konso kilumbu beto vandaka kusamba mpi kutudila Yehowa ntima. Bantangu ya nkaka beto vandaka kudia kaka mangulu yina beto vandaka kulokuta na nzila.”—Bafil. 4:12, 13.

⁵ Bampangi ya Lije mingi zingaka bamvula mingi na bisika yina Nations-Unies ke tulaka bantu yina me tina bigonsa. Kuna, mambu ya mbi vandaka kusalama mingi. Lije yina kele nkengi ya nziunga bubu yai, ke tuba nde: “Bantu mingi vandaka ve ti kisalu. Yo yina, bo vandaka kutonga bantu, kulawuka malafu, kubula bansaka ya mbongo, kuyiba mpi kusala bizumba.” Sambu na kudita-

4, 5. Inki bigonsa banzenza ke kutanaka ti yo ntangu bo (a) ke kwendaka na bansi ya nkaka? (b) ke zinga na bisika yina bo ke tulaka bantu yina me tina bigonsa?

nina, yo lombaka nde Bambangi ya Yehowa kudipesa mingi na mambu ya kimpeve. (Baeb. 6:11, 12; 10:24, 25) Bo vandaka kusadila ntangu na bo mbote sambu bo vanda ngolo na kimpeve, nkutu bampangi mingi kumaka bapasudi-nzila. Bo zabaka nde nsuka-nsuka bo ta katuka na bisika yina ya mpasi, mutindu bantu ya Izraele katukaka na ntoto ya zelo na zelo. Yo sadisaka bo na kuvanda ti mabanza ya mbote.—2 Bak. 4:18.

MONISILA BANZENZA ZOLA

⁶ “Zola ya Nzambi” ke pusaka beto na kutudila bampangi dikebi, mingi-mingi bayina ke kutanaka ti bampasi. (Tanga 1 Yoane 3:17, 18.) Mu mbandu, na mvu-nkama ya ntete ntangu nzala ya ngolo kotaka na Yudea, mabundu sadisaka Bakristu ya Yudea. (Bis. 11:28, 29) Ntumwa Polo ti Piere siamisaka Bakristu na kuyamba bampangi. (Bar. 12:13; 1 Pie. 4:9) Biblia ke lomba Bakristu na kumonisila banzenza zola; yo kele pwelele nde beto fwete monisa mpi zola na bampangi yina ke kutana ti bampasi to bayina ke niokwama sambu na lukwikilu na bo.* —Tanga Bingana 3:27.

⁷ Na mvula ya me luta, Bambangi ya Yehowa mingi na esti ya Ukraine tinaka bitumba mpi mbangika. Diambu

* Tala disolo “Beno Vila Ve Kumonisila Banzenza Ntima ya Mbote” na *Nzozulu ya Nkengi* ya Oktobri 2016, balutiti 8-12.

6, 7. (a) “Zola ya Nzambi” ke pusaka beto na kusadila bampangi mambu ya nki mutindu? (b) Pesa mbandu.

ya mawa kele nde bo fwaka bankaka. Bampangi mingi na babwala ya nkaka ya Ukraine mpi ya Russie yambaka bo mbote. Sambu bampangi ya bansi yai zole “kele ve bantu ya nsi-ntoto,” bo kotaka ve na bitumba yina, kansi bo landaka kusamuna “nsangu ya mbote” na kikesa yonso.—Yoa. 15:19; Bis. 8:4.

SADISA BANZENZA NA KUKUMISA LUKWIKILU NA BO NGOLO

⁸ Bantu ya nkaka ke tinaka mpi ke kwendaka na babwala ya nkaka ya insi na bo. Bankaka ke kwendaka na bansi ya nzenza. Na bansi ya nkaka, bo ke pesaka bantu yina me kwenda kubumbana na bansi na bo madia, bilele mpi bisika ya kulala. Ata na bansi ya mutindu yina, banzenza ke kutanaka ti bampasi. Mu mbandu, bo lenda pesa bo madia yina bo vandaka ve kudia na insi na bo; bankaka ke kukaka ve madidi ya ngolo na bansi yina bo me kwenda. Bankaka me sadilaka ntete ve bapareyi yina bantu ke sadila na kisika yina bo me kwenda.

⁹ Na bansi ya nkaka, bo ke longaka banzenza sambu bo yikana ti luzingu na bansi yina ya nzenza. Bantu mingi ke zolaka nde na nima ya ntangu fioti banzenza kukuma kulungisa bo mosi bampusa na bo. Yo ke vandaka pete ve. Yibuka mambu mingi yina banzenza fwete longuka na mbala mosi: ndinga ya mpa, mutindu ya mpa

8, 9. (a) Inki bampasi bantu ke kutanaka ti yo na bansi ya nzenza?
(b) Sambu na nki yo kele mbote na kusadisa bo?

ya kuzinga, mpi bansiku ya insi, mu mbandu mutindu ya kufuta mpaku, kukotisa bana nzo-nkanda mpi kulonga bana! Keti nge ta vanda ntima-nda mpi ta sadisa bampangi yina ke kutana ti bampasi ya mutindu yai?—Bafil. 2:3, 4.

¹⁰ Na bisika ya nkaka, bantu yina me yambaka bampangi yina me kwendaka kusosa lutaninu ke buyisaka bo na kukwenda na balukutakanu. Bankaka vandaka ntete kusadisa bampangi na beto kansi bo me yambulaka. Bankaka ke pesaka bampangi bisalu yina ke kanga bo nzila ya kukwenda na balukutakanu. Bo ke songaka bampangi nde bo ta kula bo kana bo buya bisalu yina. Bampangi ya nkaka waka boma sambu bo vandaka ve ti muntu ya kusadisa bo, yo yina bo ndimaka bisalu yina. Yo ke monisa nde beto fwete sadisa nswalu bampangi ntangu bo me kuma na insi na beto. Bo kele ti mfunu ya lusadisu na beto. Zola mpi lusadisu ya mutindu yai lenda kumisa lukwikilu na bo ngolo.—Bing. 12:25; 17:17.

SADISA BANZENZA

¹¹ Ntangu bampangi me kuma na insi na beto, yo kele mbote na kupesa bo madia, bilele mpi bima ya nkaka ya

10. Inki mutindu beto lenda kumisa ngolo lukwikilu ya bampangi yina me kwisa na insi na beto? (Tala kifwanisu ya luyantiku ya disolo.)

11. (a) Inki mutindu beto lenda sadisa bampangi yina me kwisa na insi na beto? (b) Inki mutindu banzenza lenda monisa ntonda na mambu yina bampangi ke sadila bo?

mfunu.* Beto lenda kabila bo bima ata ya fioti-fioti mu mbandu kravate, bo ta sepela mingi. Kansi, yo kele mbote ve nde banzenza kulomba-lomba, bo fwete monisa ntonda na mambu yina bampangi ke sadila bo. Yo ke pesaka bampangi yina ke sadisa bo kiese. Yo kele mbote nde na nima ya ntangu, banzenza kusala bikesa sambu na kulungisa bampusa na bo, bo mosi. Kana bo sala mpi-dina, bantu ta zitisa bo mpi bo ta tanina kinduku ya mbote ti bampangi. (2 Bate. 3:7-10) Ata mpidina, banzenza ta vanda kaka ti mfunu ya lusadisu na beto.

¹² Sambu na kusadisa banzenza, yo ke lombaka kaka ve kuvanda ti mbongo mingi. Mpusa ya ngolo ya banzenza kele nde beto monisila bo zola mpi beto lutisa ntangu ti bo. Mu mbandu, nge lenda tendudila bo mambu ya nkaka ya bwala na beno, kisika ya kusumba bima ya mbote na ntalu fioti, mpi kisalu yina bo lenda sala sambu na kuzwa mbongo. Kima ya kuluta mfunu kele kusadisa bo na kuzaba mbote-mbote dibundu na bo ya mpa. Nge lenda nata bo na balukutakanu, kutendudila bo

* Ntangu mpangi me kuma na insi na beto, bankuluntu fwete sadila bandongisila yina kele na mukanda *Beto Mevukana Sambu na Kusala Luzolo ya Yehowa*, kapu 8, paragafe 30. Sambu na kuzaba dibundu ya mpangi yina, bankuluntu lenda kota na site jw.org sambu na kusonikila Betele ya insi yina yandi me katuka. Ntangu bo ke vingila mvutu ya Betele, bo lenda yula yandi bangiufula na mayele sambu na kuzaba dibundu mpi kimpeve na yandi.

12, 13. (a) Inki mutindu beto lenda sadisa banzenza? (b) Pesa mbandu.

Inki mutindu beto lenda sadisa bampangi yina kele banzenza?
(Tala paragrafe 11-13)

mutindu ya mbote ya kulonga bantu ya kisika yina. Nge lenda samuna mpi ti bo.

¹³ Ntangu batoko iya ya banzenza kumaka na dibundu mosi, bankuluntu sadisaka bo. Bo longaka bo kupusa kamio, kusadila ordinatere mpi mutindu ya kusonika mukanda ya kusosa kisalu. Bo songaka bo mpi mutindu ya kuvanda ti manaka ya mbote sambu kisalu ya Yehowa kubaka kisika ya ntete na luzingu na bo. (Bag. 6:10) Ntangu fioti na nima, batoko yina kumaka bapasudi-nzila.

Bo sadilaka bandongisila ya bankuluntu mpi bo kumaka kusala kisalu ya Yehowa ti kikesa, yo sadisaka bo na kuyela na kimpeve mpi na kudikotisa ve na mambu ya nsintoto ya Satana.

¹⁴ Bonso Bakristu yonso, banzenza fwete tula kinduku na bo ti Yehowa na kisika ya ntete kansi bima ya kinsuni ve.* Lije, yina beto tubilaka na luyantiku, ti bampangi na yandi ke yibukaka malongi ya lukwikilu yina papa na bo longaka bo ntangu bo vandaka kutina. Bo ke tuba nde: “Papa losaka bima ya nkaka yina beto nataka. Nsukanuka, saki bikalaka ya mpamba. Yandi sekaka mpi tuba-ka nde: ‘Beno tala, yai kele bima yina kele mfunu kibeni sambu na beno!’” —Tanga 1 Timoteo 6:8.

LUNGISA BAMPUSA YA BANZENZA YA KULUTA MFUNU

¹⁵ Katula madia ti bilele, banzenza ke vandaka na mfunu nde bantu kutubila bo mambu ya mbote mpi kuzabisa bo mambu ya Biblia yina ta pesa bo kikesa. (Mat. 4:4) Bankuluntu lenda sosila bo mikanda na ndinga na bo mpi kusonga bo bampangi yina ke tubaka ndinga na bo.

* Tala masolo “Ata Muntu Mosi Ve Lenda Sadila Bamfumu Zole” mpi “Vanda ti Kikesa Mingi Yehowa Kele Nsadisi na Nge!” na *Nzozulu ya Nkengi* ya Aprili 15, 2014, balutiti 17-26.

14. (a) Inki banzenza fwete tula na kisika ya ntete? (b) Pesa mbandu.

15, 16. (a) Inki mutindu beto lenda kumisa lukwikilu ya banzenza ngolo? (b) Inki mutindu beto lenda pesa banzenza kikesa?

Lusadisu ya mutindu yai kele mfunu mingi sambu na bansi ya nzenza, bampangi mingi ke vandaka diaka ve ti bima mingi yina bo vandaka kusadila na insi na bo. Bo ke yibukaka mabuta na bo, babwala na bo mpi mabundu na bo, yo yina bo ke vandaka na mfunu nde bampangi kumonisila bo zola mpi ntima-mbote bonso Yehowa. Kana bampangi kusala ve mpidina, banzenza lenda kwe-nda kusosa lusadisu na bantu yina katukaka ti bo insi mosi, bayina kele ve bansadi ya Yehowa. (1 Bak. 15:33) Kana bampangi na dibundu ke monisila banzenza ntima-mbote, pana bo ke sala kumosi ti Yehowa sambu na kutanina “banzenza.”—Nk. 146:9.

¹⁶ Ntangu ntotila yina vandaka kusosa kufwa Yezu vandaka kaka kuyala, Yezu ti bibuti na yandi vutukaka nte-te ve na bwala na bo. Mutindu mosi mpi mambu ya nka-ka lenda sala nde banzenza kuvutuka ve na bansi na bo. Bankaka ke sepelaka diaka ve kuvutuka na bansi na bo. Lije ke tuba nde bibuti mingi ke sepelaka ve kuvutuka ti bana na bansi na bo sambu bo monaka mutindu bantu ya insi na bo vandaka kufwa bantu ya mabuta na bo mpi kuvukisa nitu ti bo na kingolo-ngolo. Sambu na kusadisa bampangi, beto fwete ‘kuditula na kisika na bo, kumonisila bo zola ya kimpangi, mawa ya nene,’ mpi beto fwete kudikulumusa. (1 Pie. 3:8) Banzenza ya nkaka me niokwamaka mingi, yo yina bo ke zolaka ve kuta kinduku ti bantu mpi ke waka nsoni na kutubila bampasi na bo, mingi-mingi kana bo kele ti bana na bo. Kudiyula nde: ‘Kana yo vandaka mono, inki mambu mono ta zola nde bampangi kusadila mono?’—Mat. 7:12.

NTANGU BETO KE LONGA BANZENZA YINA KELE VE BAMBANGI YA YEHOWA

¹⁷ Bubu yai, banzenza mingi me katukaka na bansi yina bo me buyisaka ksalu na beto. Na bansi yina bo ke kwendaka, bo lenda zwa dibaku ya kuwa ‘nsangu ya Kimfumu’ na mbala ya ntete. (Mat. 13:19, 23) Bantu mingi yina ke “nata kilo ya mingi” disongidila ke niokwama, me bakaka kikesa na balukutakanu na beto mpi bo ke tubaka nde: “Ya kieleka, Nzambi kele na kati na beno.”—Mat. 11:28-30; 1 Bak. 14:25.

¹⁸ Beto fwete vanda “mayele” ntangu beto ke longa banzenza. (Mat. 10:16; Bing. 22:3) Beto fwete widikila bo mingi mpi ntangu beto ke solula, beto fwete tubila ve mambu ya politiki. Beto fwete sadila bandongisila ya Be-tele mpi bansiku ya insi sambu na kutula ve luzingu na beto to ya bantu ya nkaka na kigonsa. Banzenza yonso ve ke kwikilaka mambu ya mutindu mosi mpi mutindu na bo ya kuzinga me swaswana, kuzaba mambu yai ta sadisa beto na kuzitisa bangindu na bo. Mu mbandu, bantu ya bansi mingi ke tulaka dikebi mingi na mutindu banke-nto fwete lwata. Yo yina ntangu beto ke longa bo, beto fwete lwata mbote sambu na kubudisa bo ve dibaku.

¹⁹ Beto ke sadisaka bantu yina ke niokwama, ata bayina kele ve bansadi ya Yehowa. Kana beto ke sala mpidi-

17. Inki mutindu ksalu ya kusamuna ke pesaka banzenza kikesa?

18, 19. Sambu na nki beto fwete vanda mayele ntangu beto ke longa banzenza?

na, pana beto ke landa mbandu ya Musamaria yina Yezu tubilaka. (Luka 10:33-37) Mutindu ya mbote ya kusadisa banzenza kele kulonga bo nsangu ya mbote. Nkuluntu mosi ya me sadisaka banzenza mingi ke tuba nde, na ntwala ya kuyantika masolo, yo kele mbote na kusonga bo nde beto ke Bambangi ya Yehowa, beto me kwisa ntete-ntete kuzabisa beno kivuvu ya mbote yina Biblia ke tubila kansi ve kupesa beno bima ya kinsuni.

KUSADISA BANZENZA KE NATAKA MAMBOTE

²⁰ Kana beto ke monisila “banzenza” zola ya kieleka, beto ta baka mambote. Ntangu bakala ya mpangi Alganesh fwaka, Alganesh ti bana na yandi sambanu katukaka na insi Érythrée sambu na mbangika. Bo tambulaka bilumbu nana na ntoto ya zelo na zelo. Bo lembaka mingi mpi nsuka-nsuka bo kumaka na Soudan. Yandi ke tuba nde: “Bampangi yambaka beto bonso bantu ya mabuta na bo, bo pesaka beto madia, bilele, kisika ya kulla mpi mbongo ya transpore. Keti kele ti mabundu yina ke yambaka banzenza na banzo na bo kaka sambu bo ke sambilaka Nzambi mosi? Kaka Bambangi ya Yehowa!” —Tanga Yoane 13:35.

²¹ Inki beto lenda sala sambu na kusadisa bana yina kele ti bibuti na bo na bansi ya nzenza? Disolo yina ke landa ta monisa mutindu beto yonso lenda sadisa mabuta yai na kusadila Yehowa na kiese.

20, 21. (a) Inki mambote beto ta baka kana beto ke monisila banzenza zola ya kieleka? (b) Inki beto ta longuka na disolo yina ke landa?

BANKUNGA:

134, 133

INKI MVUTU NGE TA PESA?

Inki mutindu bibuti lenda vanda bambandu ya mbote sambu na bana na bo?

Inki lenda sadisa mfumu ya dibuta na kupona dibundu ya ndinga yina dibuta ta kwendaka balukutakanu?

Inki mutindu bampangi lenda sadisa banzenza ti bana na bo?

Sadisa Bana Yina Kele ti Bibuti na Bo na Bansi ya Nzenza

“Kiese ya mingi yina mono kele na yo, yo yai: mono wa nde bana na mono ke landa kutambula na kieleka.”

—3 YOA. 4.

JOSHUA, yina kele ti bibuti na yandi na insi ya nzenza, ke tuba nde: “Na kileki mono vandaka kutuba ndinga ya insi ya bibuti na mono na nzo ti na dibundu. Kansi

1, 2. (a) Inki bampasi bana mingi ke kutanaka ti yo na insi ya nzenza? (b) Inki bangiufula beto ta tadila na disolo yai?

ntangu mono kotaka nzo-nkanda, mono kumaka kutuba mpi ndinga ya insi ya nzenza. Na nima ya mwa bamvula, mono kumaka kutuba kaka ndinga ya insi ya nzenza. Mono vandaka kubakisa diaka ve mambu yina bo vandaka kulonga na balukutakanu mpi mutindu na mono ya kuzinga swaswanaka ti ya bibuti na mono.” Mambu Joshua ke tuba ke salamaka mingi.

² Bubu yai, bantu kuluta bamilio 240 ke zingaka ve na bansi na bo. Kana nge kele na insi ya nzenza, nki mutindu nge lenda sadisa bana na kuzola Yehowa mpi kulanda “kutambula na kieleka”? (3 Yoa. 4) Inki mutindu bampangi ya nkaka lenda sadisa bo?

VANDA MBANDU YA MBOTE SAMBU NA BANA

³ Bibuti, kana beno ke zola nde bana na beno kuvanda banduku ya Yehowa mpi kubaka luzingu ya mvula na mvula, beno fwete vanda bambandu ya mbote sambu na bo. Ntangu bana ke mona mutindu beno ke ‘sosa ntete Kimfumu,’ bo ta kuma kundima nde konso kilumbu, Yehowa ta pesa bo bima yina bo kele na yo mfunu. (Mat. 6:33, 34) Beno tula kisalu ya Yehowa na kisika ya ntete, beno kudipesa ve mingi na kusosa bima ya kinsuni. Beno zinga kukonda mindondo mpi beno baka-baka ve bamfuka. Beno sosa ‘kimvwama ya zulu,’ disongidila kusosa nde Yehowa kundima beno na kisika

3, 4. (a) Inki mutindu bibuti lenda vanda bambandu ya mbote sambu na bana na bo? (b) Inki bibuti fwete yindula ve sambu na bana na bo?

ya kusosa mbongo to “nkembo ya bantu.”—Tanga Mar-
ko 10:21, 22; Yoa. 12:43.

⁴ Yidika manaka na nge ya kisalu sambu nge vanda ti ntangu ya kusolula ti bana na nge. Monisa bana nde nge ke zolaka bo tula Yehowa na kisika ya ntete kansi ve kusosa lukumu to mbongo, sambu na bo mosi to sambu na kusadisa beno bibuti. Beno yindula ve nde bana fwete bongisa luzingu na beno. Bantu “ke vingilaka ve nde bana kubumba bima sambu na bibuti na bo, kansi nde bibuti kubumba bima sambu na bana na bo.”—2 Bak. 12:14.

SADILA MAYELE NTANGU BANA KE ZABA VE NDINGA

⁵ Biblia tubaka na ntwala nde bantu ya “bandinga yonso” ta kota na dibundu ya Yehowa. (Zek. 8:23) Kana bana ke bakisa ve mbote ndinga yina nge ke tubaka, yo ta vanda mpasi sambu nge longa bo kieleka. Bana na nge kele balongoki na nge ya Biblia ya kuluta mfunu, mpi kana bo “zaba” Yehowa, bo ta baka luzingu ya mvula na mvula. (Yoa. 17:3) Sambu bana kuzaba mbote mambu ya Yehowa, nge fwete longa bo mbala na mbala.—Tanga Kulonga 6:6, 7.

⁶ Ntembe kele ve nde bana ta longuka ndinga ya insi

5. Sambu na nki bibuti fwete longa bana mambu ya Yehowa mbala na mbala?

6. Inki mambote bana lenda baka ntangu bo ke longuka ndinga ya insi na beno? (Tala kifwanisu ya luyantiku ya disolo.)

yina ya nzenza na bantu ya nkaka to na nzo-nkanda. Kansi kana nge ke solula ti bo mbala na mbala na ndinga ya insi na beno, bo ta zaba yo. Kana bana ke tuba ndinga ya insi na beno, bo ta solula ti beno kukonda mpasi mpi ta zabisa beno mambu ya kele na ntima na bo. Mambote ya nkaka kele nde ntangu bana ke tuba bandinga mingi, yo ta yedisa mutindu na bo ya kuyindula mpi ta sadisa bo na kubakisa mambu yina bantu ya nkaka ke tuba. Yo lenda pesa bo mpi nzila ya kusala mingi na kisalu ya Nzambi. Carolina yina ke zingaka ti bibuti na yandi na insi ya nzenza ke tuba nde: “Kuvanda na dibundu ya ndinga ya insi ya nzenza ke pesaka mono kiese. Kupesa maboko kisika yina mpusa kele mingi ke vanda-ka mbote.”

⁷ Kansi, ntangu bana me zaba ndinga mpi mutindu ya kuzinga ya insi ya nzenza, bankaka ke zolaka diaka ve to ke kukaka diaka ve kutuba ndinga ya bibuti na bo. Bibuti, kana mambu yai me salama, keti beno lenda longuka ndinga ya insi ya nzenza? Kana beno ke bakisa masolo na bo, bansaka na bo, malongi na bo ya nzo-nkanda mpi ke solula bantangu ya nkaka ti balongi na bo, beno ta zaba mutindu ya mbote ya kusadisa bana na beno. Ya kieleka, yo ke lombaka ntangu, bikesa mpi kudikulumusa sambu na kulonguka ndinga ya mpa kansi yo kele mfunu mingi. Mu mbandu yindula fioti, kana mwana na nge me kuma kifwa-makutu, keti nge ta

7. Inki nge ta sala kana bana ke tuba ndinga ya nkaka?

longuka ve ndinga-bidimbu sambu na kusolula ti yandi? Mutindu mosi, yo me fwana mpi nde nge tudila mwana na nge yina ke tuba ndinga ya nkaka dikebi.*

⁸ Bibuti ya nkaka ke tubaka ve mbote ndinga ya nze-nza yina bana na bo ke tubaka. Yo ke pesaka bo mpasi na kulonga bana ‘masonuku ya santu.’ (2 Tim. 3:15) Ata nge ke kutana ti mambu ya mutindu yai, nge lenda landa kusadisa bana na nge na kuzaba mpi kuzola Yehowa. Shan, yina kele nkuluntu, ke tuba nde: “Mama vandaka kusansa beto yandi mosi, yandi zabaka ve mbote ndinga yina beto vandaka kutuba mpi beto vandaka kutuba mbote ve ndinga na yandi. Kansi ntangu beto vandaka kumona yandi ke longuka, ke samba mpi ke twadisa lusambu ya dibuta konso mposo, beto bakisaka nde kuzaba Yehowa kele mfunu mingi.”

⁹ Bana ya nkaka ke zolaka kulonguka mambu ya Yehowa na bandinga zole. Sambu na nki? Sambu bo ke tubaka bandinga zole, ndinga ya nzo-nkanda mpi ndinga yina bo ke tubaka na nzo na bo. Yo yina bibuti ya nkaka ke sadilaka mikanda mpi bavideo na beto na bandinga yina zole. Ya kieleka, bibuti yina kele na bansi ya

* Tala disolo “Nge Lenda Longuka Ndinga ya Nkaka!” na *Réveillez-vous !* ya Marsi 2007, balutiti 10-12.

8. Inki mutindu kibuti lenda sadisa bana ata yandi ke tuba mbote ve ndinga yina bana ke tubaka?

9. Inki mutindu bibuti lenda sadisa bana yina ke zolaka kulonguka Biblia na bandinga zole?

nzenza fwete sala bikesa sambu na kusadisa bana na bo na kukuma banduku ya Yehowa.

DIBUTA NA NGE FWETE KWENDA NA DIBUNDU YA NKI NDINGA?

¹⁰ Kana beno kele na insi ya nzenza mpi dibundu ya ndinga ya bwala na beno kele ntama, yo ta lomba nde beno kwenda na dibundu ya ndinga ya insi ya nzenza. (Nk. 146:9) Kansi kana dibundu ya ndinga na beno kele pene-pene, mfumu ya dibuta ta pona dibundu ya ndinga yina dibuta na yandi fwete kwenda. Na ntwala ya kupona dibundu, yandi fwete yindula mbote-mbote mpi kusamba sambu na yo. Diaka, yandi fwete solula ti dibuta na yandi. (1 Bak. 11:3) Inki mambu yandi fwete tadila? Inki minsiku ya Biblia lenda sadisa yandi na kubaka lukanu ya mbote?

¹¹ Bibuti fwete tula dikebi mingi na mambote ya bana na bo. Mwa bangunga fioti yina bana ke landaka balukutakanu ya dibundu me fwana ve sambu bo bakisa mbote malongi ya Biblia. Bibuti fwete vila ve mpi nde kana bana ke kwenda na balukutakanu na ndinga yina bo ke bakisaka mbote, bo ta longuka mambu mingi kuluta yina bibuti na bo ke yindula. Kansi, bo ta bakisa

10. (a) Nani fwete pona dibundu yina dibuta ta kwendaka? (b) Mfumu ya dibuta fwete sala nki na ntwala ya kubaka lukanu?

11, 12. (a) Sambu na nki ndinga lenda sadisa mwana to kukanga yandi zila ya kubakisa malongi na balukutakanu? (b) Sambu na nki bana ya nkaka ke sepelaka ve na kulunguka ndinga ya bibuti na bo?

ve malongi kana bo ke kwenda na dibundu ya ndinga yina bo ke bakisa mbote ve. (Tanga 1 Bakorinto 14: 9, 11.) Bibuti kuyindula ve nde mwana ta soba bikalulu kaka kana yandi ke longuka na ndinga ya bwala na bo. Ya kieleka, bana ya nkaka ke pesaka bamvutu, ke sala-ka masolo mpi ke samunaka na ndinga ya bibuti na bo, kansi mambu yina bo ke tuba ke katukaka mpenza ve na ntima na bo.

¹² Katula ndinga, kele ti mambu ya nkaka yina ke simbaka ntima ya mwana. Joshua, yina beto tubilaka na luyantiku kutanaka ti mambu yai. Mpangi na yandi ya nkento Esther ke tuba nde: “Ndinga ya bibuti, mutindu ya kuzinga ya bibuti mpi dibundu ya bibuti ke vandaka ti bupusi mingi na bana na bo ya fioti.” Kana mutindu ya kuzinga ya bana me swaswana ti ya bibuti, yo lenda sala mpi nde bana kusepela ve ti ndinga mpi dibundu ya bibuti na bo. Inki bibuti lenda sala?

¹³ Bakristu ke tulaka dikebi mingi na bampusa ya bana na bo kansi ve na mambu yina bo mosi bibuti ke zola. (1 Bak. 10:24) Samuel, papa ya Joshua ti Esther, ke tuba nde: “Mono ti nkento na mono sosaka kuzaba ndinga yina ta sadisa bana na kuyela na kimpeve mpi beto sambaka sambu Nzambi kupesa beto mayele. Mvutu ya beto bakaka vandaka ve yina beto yindulaka. Beto

13, 14. (a) Sambu na nki dibuta mosi na insi ya nzenza nataka bana na bo na dibundu ya ndinga ya insi ya nzenza? (b) Inki bibuti salaka sambu na kutanina kimpeve na bo?

monaka nde bo ke bakisaka mbote ve malongi na ndinga na beto, yo yina beto kwendaka na dibundu ya ndinga ya insi yina ya nzenza. Beto vandaka kukwenda na balukutakanu mpi kusamuna mbala na mbala. Beto vandaka kubingisa mpi bampangi ya insi yina na kudia mpi kulutisa ntangu ti beto. Mambu yai sadisaka bana na kuzabana ti bampangi mpi bo kumisaka Yehowa Tata mpi Nduku na bo. Beto ke monaka nde sambu na mambote ya bana, mambu yai kele mfunu mingi kuluta kuzaba ndinga na beto.”

¹⁴ Samuel ke yika nde: “Sambu na kutanina kimpeve na beto, mono ti nkento na mono vandaka kukwenda mpi na balukutakanu ya ndinga ya insi na beto. Yo vandaka kulomba bikesa mingi mpi yo vandaka kulembisa beto. Beto ke tonda Yehowa sambu yandi me saku-munaka bikesa na beto. Bubu yai, bana na beto tatu kele bapasudi-nzila ya ntangu yonso.”

MAMBU YINA BALEKE LENDA SALA

¹⁵ Ntangu bana ke yela, bo lenda mona nde bo fwete sadila Yehowa na dibundu ya ndinga yina bo ke bakisa mbote. Kana mpidina, bibuti fwete mona ve nde bana ke zola bo diaka ve. Kristina ke tuba nde: “Mono zabaka ndinga ya bibuti na mono, kansi mono vandaka ve kubakisa mambu yina bo vandaka kulonga

15. Sambu na nki Kristina monaka nde kukwenda na dibundu ya ndinga ya insi ya nzenza vandaka mbote?

na balukutakanu. Ntangu mono lungisaka bamvula 12, mono kwendaka na lukutakanu mosi ya Distrike na ndinga yina mono vandaka kulonguka na nzo-nkanda. Yo vandaka mbala ya ntete yina mono bakisaka nde malongi yina mono vandaka kuwa vandaka kieleka! Mono bakisaka diaka kima ya nkaka ntangu mono yantikaka kusamba na ndinga ya nzo-nkanda. Mono vandaka kuzabisa Yehowa mambu yina vandaka kukatuka kibeni na ntima!” (Bis. 2:11, 41) Ntangu Kristina lungisaka bamvula 18, yandi solulaka ti bibuti na yandi mpi kwendaka na dibundu ya ndinga ya insi ya nzenza. Yandi ke tuba nde: “Kulonguka mambu ya Yehowa na ndinga na mono ya nzo-nkanda sadisaka mono na kuso-ba bikalulu.” Ntangu fioti na nima, Kristina kumaka mupasudi-nzila ya ntangu yonso mpi yandi kele na kiese mingi.

¹⁶ Baleke, keti beno ke sepelaka kukwenda na dibundu ya insi ya nzenza? Kana mpidina, kudi yula sambu na nki nge ke zola kukwenda kuna? Keti kukwenda na dibundu yina ta sadisa nge na kukwenda pene-pene ya Yehowa? (Yak. 4:8) Keti nge ke kwenda na dibundu yina sambu nge ke zola ve nde bibuti na nge kumona mambu yina nge ke sala to sambu nge ke zola ve kuyela na kimpewe? Nadia yina ke salaka na Betele ke tuba nde: “Ntangu mono ti bampangi na mono yelaka, beto zola-

16. Sambu na nki Nadia kele na kiese na mutindu yandi me bikalaka na dibundu ya ndinga ya bwala na bo?

ka kukwenda na dibundu ya ndinga ya insi ya nzenza.” Kansi bibuti ya Nadia monaka nde kusoba dibundu ta bebisa kinduku na bo ti Yehowa. Nadia ke tuba nde: “Beto ke tonda bibuti na beto sambu bo salaka bikesa ya kulonga beto ndinga na bo mpi bo lombaka beto na kubikala na dibundu ya ndinga ya bwala na bo. Yo me sadisaka beto mpi me pesaka beto mabaku mingi ya kusadisa bantu na kuzaba Yehowa.”

LUSADISU YA BAMPANGI YA NKAKA

¹⁷ Yehowa me pesaka **bibuti** mukumba ya kulonga bana na bo kieleka. Yandi me pesaka ve mukumba yina na ba-nkaka na bo to na muntu ya nkaka. (Tanga Bingana 1:8; 31:10, 27, 28.) Kansi, bibuti yina ke zaba ve ndinga ya insi ya nzenza lenda lomba bantu ya nkaka na kukotisa kieleka na ntima ya bana na bo. Ntangu bibuti ke lomba bantu ya nkaka na kusadisa bo, yo ke tendula ve nde bo ke zolaka ve mukumba na bo. Kansi kusala mpidina kele mpi mutindu ya ‘kusansa bana na bo na malongi mpi na balukebisu ya Yehowa.’ (Baef. 6:4) Bibuti lenda lomba mpi bankuluntu na kusonga bo mitindu ya mbote ya kutwadisa lusambu ya dibuta mpi mutindu bo lenda zwa banduku ya mbote sambu na bana.

17. (a) Nani Yehowa me pesaka mukumba ya kusansa bana? (b) Inki lusadisu bibuti lenda lomba na bampangi ya nkaka na yina me tala kulonga bana na bo kieleka?

Bibuti ti bana ke sepela mutindu bo me vukana
ti bampangi ya nkaka ya dibundu
(Tala baparagrafe 18, 19)

18 Sambu na kusadisa bana, bibuti lenda binga mabuta ya nkaka na kuvukana ti bo mbala na mbala na lusambu ya dibuta. Diaka, baleke mingi ke longukaka mambu na bampangi ya nkaka ntangu bo ke samuna mpi ke sala mambu ya nkaka ti bo. (Bing. 27:17) Shan, yina beto tubilaka, ke tuba nde: “Mono ke yibukaka bampangi yina vandaka kutudila mono dikebi mingi, bo vandaka kusadisa mono na kusala masolo na lukutakanu, bo longaka mono mambu mingi mpi mono vandaka kusepela ti bansaka yina beto vandaka kusala ti bo.”

18, 19. (a) Inki mutindu bampangi lenda sadisa bana ya bampangi ya nkaka? (b) Inki bibuti fwete landa na kusala?

19 Ya kieleka, bampangi yina bibuti me lomba na kusadisa bana na bo fwete pusa bana na kuzitisa bibuti na bo. Mu mbandu bo lenda tuba mambu ya mbote sambu na bibuti yina kansi bo fwete sala ve bonso nde bo bantu me kuma kusansa bana yina. Diaka, bo fwete sala ve mambu yina bampangi to bantu ya nkaka lenda mona mbi. (1 Pie. 2:12) Ata bibuti lenda lomba bantu na kusadisa bana na bo, bo fwete vila ve nde mukumba ya kulonga bana kele ya bo. Bo mosi mpi fwete landa kulonga mpi kukeba bana na bo.

20 Bibuti, beno lomba Yehowa na kusadisa beno, beno sala mpi bikesa. (Tanga 2 Bansangu 15:7.) Beno tula kinduku ya bana na beno ti Yehowa na kisika ya ntete kansi ve mambu ya nkaka yina beno ke zola. Beno sala bikesa ya kukotisa Ndinga ya Nzambi na ntima ya bana na beno. Beno vanda ti kivuvu nde bana na beno lenda kuma bansadi ya Yehowa. Ntangu bana ke sadila Ndinga ya Nzambi mpi ke landa mbandu na beno ya mbote, beno ta kudiwa bonso ntumwa Yoane, yina tubaka sambu na bana na yandi ya kimpeve nde: “Kiese ya mingi yina mono kele na yo, yo yai: mono wa nde bana na mono ke landa kutambula na kieleka.”—3 Yoa. 4.

20. Inki mutindu bibuti lenda sadisa bana na bo na kukuma bansadi ya mbote ya Yehowa?

BANKUNGA:
38, 128

**INKI MVUTU
NGE TA PESA?**

Inki beto lenda sala sambu beto lenda kuzola Yehowa mingi?

Inki lenda sadisa beto na kukuma kuzola Biblia mingi?

Sambu na nki beto fwete zola mingi bampangi na beto?

Kubika ve nde Zola na Nge Kumana

“Sambu kikalulu ya kufwa bansiku ta kuma mingi, zola ya bantu mingi ta mana.”—MAT. 24:12.

YEZU tubilaka mambu yina ta sadisa bantu na kuzaba nde insintoto yai me kuma na nsuka. Na kati ya mambu yango, yandi tuba-

1, 2. (a) Mambu yina Yezu tubaka na Matayo 24:12 tadilaka ntete banani? (b) Inki mutindu mukanda ya Bisalu ke monisa nde Bakristu mingi ya mvu-nkama ya ntete tani-naka zola na bo? (Tala kifwanisu ya luyantiku ya disolo.)

ka nde: “Zola ya bantu mingi ta mana.” (Mat. 24:3, 12) Na mvu-nkama ya ntete, Bayuda vandaka kudisi-kisa nde bo kele bantu ya Nzambi kansi na nima, bo vandaka diaka kuzola Nzambi ve.

² Kansi Bakristu mingi ya mvu-nkama ya ntete vandaka kuzola Nzambi mingi. Bo vandaka kulonga “nsangu ya mbote ya Kristu” na kikesa yonso mpi mambu yina bo vandaka kusala monisaka nde bo vandaka kuzola Nzambi, bampangi na bo mpi bantu yina vandaka ve Bakristu. Ya kieleka, Bakristu yai landaka kuzola Nzambi mingi. (Bis. 2:44-47; 5:42) Ata mpidina, Bakristu ya nkaka ya mvu-nkama ya ntete vandaka diaka ve kuzola Nzambi mingi. Inki mutindu beto me zaba yo?

³ Yezu songaka Bakristu ya Efezo ya mvu-nkama ya ntete nde: ‘Beno me bikisaka zola yina beno vandaka na yo ntete.’ (Kus. 2:4) Yo lenda vanda nde Bakristu ya Efezo landaka bantu ya mbanza na bo yina kudipesaka mingi na bima ya kinsuni. (Baef. 2: 2, 3) Efezo vandaka mbanza ya kimvwama mingi, bantu kudipesaka ntangu yonso na kusosa luzingu ya mbote mpi ya kitoko. Bantu mingi ya Efezo vandaka ti luzingu ya mansoni mpi bo vandaka ve kuzitisa bansiku ya Nzambi. Bo vandaka kutula dikebi mingi

3. Ziku nki salaka nde zola ya Bakristu ya nkaka kuvanda diaka ngolo ve?

na bampusa na bo mosi kansi bo vandaka ve kuzola Nzambi mpi bantu ya nkaka.

⁴ Mambu yina Yezu tubaka nde zola ya bantu ya nkaka ta vanda diaka ngolo ve ke tadila mpi beto. Bubu yai, bantu ya nkaka ke zolaka diaka ve Nzambi mingi. Na kisika ya kutula ntima nde Nzambi ta yidika mambu ya nsi-ntoto, bantu mingi ke tulaka kivuvu na bantu. Zola ya bantu mingi ke landa na kumana. Mambu yai lenda kumina mpi bansadi ya Yehowa mutindu yo kuminaka Bakristu ya Efezo. Bika beto tadila mutindu beto lenda landa kuzola mingi: (1) Yehowa, (2) Biblia, mpi (3) bampangi na beto.

KUZOLA YEHOWA

⁵ Nani beto fwete zola mingi kuluta? Yezu tubaka nde: “‘Nge fwete zola Yehowa Nzambi na nge na ntima na nge ya mvimba, na moyo na nge ya mvimba, mpi na mabanza na nge yonso.’ Yai nsiku ya kuluta nene mpi ya ntete.” (Mat. 22:37, 38) Sambu beto ke zolaka Yehowa, beto ke lemfukaka na bansiku na yandi, ke kangaka ntima na bampasi mpi ke buyaka mambu ya mbi. (Tanga Nkunga 97:10.) Kansi Sata-

4. (a) Inki mutindu zola ya bantu mingi ke landa na kumana bubu yai? (b) Inki mambu tatu beto fwete landa kuzola mingi?

5. Sambu na nki beto fwete zola Nzambi?

na ti nsi-ntoto na yandi ke sosaka kulembisa beto mpi ke pusaka beto na kuzola diaka ve Nzambi.

⁶ Nsi-ntoto me sobaka mutindu ya kutadila zola. Na kisika ya kuzola Nzambi, bantu mingi “ke kudi-zolaka.” (2 Tim. 3:2) Bo ke kudipesaka mingi na ‘banzala ya nitu, ya meso mpi ke songaka na lulendo yonso bima na bo ya kuzingila.’ (1 Yoa. 2:16) Ntumwa Polo monisaka nde kudipesa mingi na banzala na beto mosi kele kigonsa. Yandi tubaka nde: “Kutula mabanza na banzala ya nitu ke tendula lufwa.” Sambu na nki? Sambu bayina ke salaka mpidina ke kumaka bambeni ya Nzambi. (Bar. 8:6, 7) Bantu yina ke kudipesaka ntangu yonso na kusosa mbongo to kuvukisa nitu na mutindu ya mbote ve ke sukaka mbi kibeni.—1 Bak. 6:18; 1 Tim. 6:9, 10.

⁷ Bantu yina ke kwikilaka ve na Nzambi ke pusaka bantu na kuzola ve Nzambi, mpi nkutu na kukwikila ve nde Nzambi kele. Bo ke tubaka nde kana muntu ke kwikila na Ngangi yandi kele zoba mpi me longukaka ve. Diaka, bantu mingi ke zitisaka bantu ya sisi mingi kuluta Ngangi. (Bar. 1:25) Mukristu mpi lenda kuma ti bangindu yai ya mbi. Ebuna, kinduku na yandi ti Yehowa lenda beba mpi zola na yandi lenda mana.—Baeb. 3:12.

6. Inki ke kuminaka bantu yina ke zolaka diaka ve Nzambi?

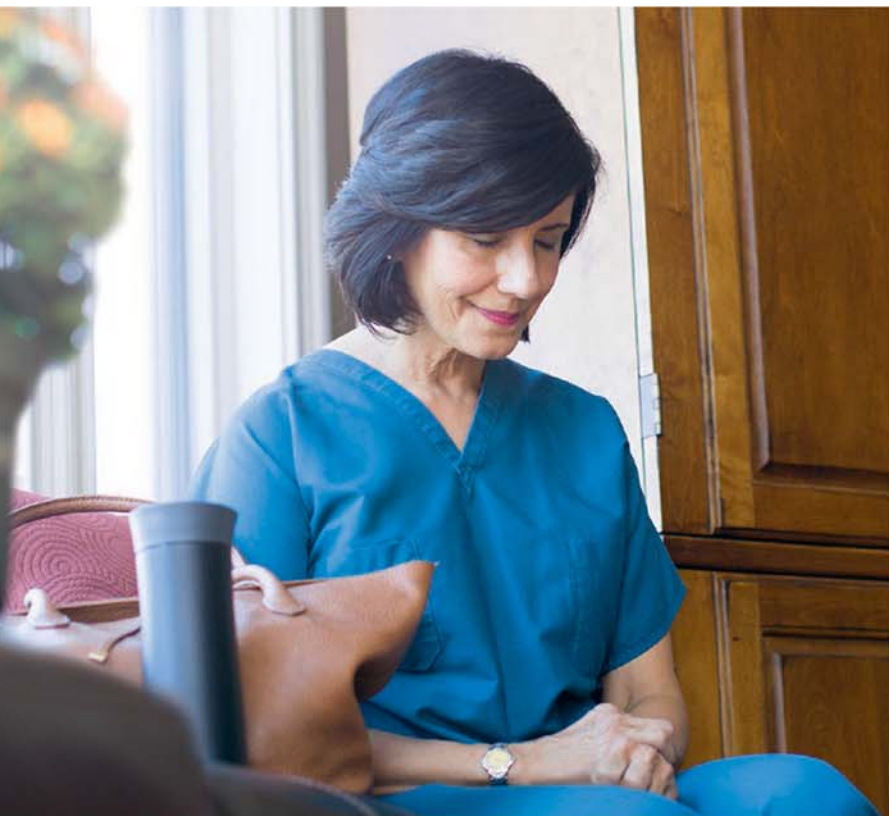
7. Inki bangindu ya mbi Mukristu lenda kuma ti yo bubu yai?

⁸ Mambu mingi na nsi-ntoto ya Satana lenda lembisa beto. (1 Yoa. 5:19) Kana beto sala ve bikesa, lukwikilu na beto lenda lemba mpi beto ta zola dia-ka ve Nzambi mingi. Mu mbandu, kinunu, maladi mpi kukonda mbongo lenda lembisa beto. Beto lenda lemba mpi kana beto ke lungisa ve mambu yina beto zolaka kusala to kana mambu me salama ve mutindu beto zolaka. Ata beto ke kutana ti bampasi ya nki mutindu, beto fwete yindula ve ata fioti nde Yehowa me yambula beto. Mambu yina Nkunga 136:23 ke tuba sambu na Yehowa ke pesa kikesa, yo ke tuba nde: “Yandi yibukaka beto ntangu bo kulumusaka beto, sambu zola na yandi ya kwikama ke zingaka kimakulu.” Beto ke ndima nde Yehowa ke waka mpi ke pesaka mvutu na bisambu yina beto ke lombaka yandi lusadisusu.—Nk. 116:1; 136:24-26.

⁹ Ntumwa Polo vandaka kuyibuka mutindu Yehowa sadisaka yandi, yo sadisaka yandi na kuvanda ti lukwikilu ya ngolo. Yandi sonikaka nde: “Yehowa kele nsadisi na mono; mono ta wa boma ve. Muntu lenda sala mono nki?” (Baeb. 13:6) Polo kangaka ntima na bampasi sambu yandi vandaka kutudila Yehowa ntima. Ntangu yandi kutanaka ti bampasi, ya-

8. (a) Inki lenda lembisa bansadi ya Yehowa? (b) Sambu na nki Nkunga 136 ke pesa beto kikesa?

9. Inki sadisaka Polo na kulanda kuzola Nzambi mingi?

Zola Yehowa
(Tala paragrafe 10)

ndi landaka kutudila Yehowa ntima. Ata ntangu bo tulaka yandi na boloko, yandi sonikilaka mabundu sambu na kupesa bampangi kikesa. (Baef. 4:1; Bafil. 1:7; Film. 1) Ata Polo kutanaka ti bampasi, yandi landaka kuzola Yehowa mingi. Yandi vandaka kutula ntima na ‘Nzambi yina ke lembikaka beto na bampasi na beto yonso.’ (2 Bak. 1:3, 4) Inki mutindu beto lenda landa mbandu ya Polo?

¹⁰ Polo tubaka diambu yina lenda sadisa beto na

10. Inki lenda sadisa beto na kulanda kuzola Yehowa mingi?

kulanda kuzola Nzambi mingi. Yandi tubaka nde: “Beno samba ntangu yonso.” Yandi yikaka nde: “Beno kwamina na kisambu.” (1 Bate. 5:17; Bar. 12: 12) Inki mutindu kisambu ke sadisaka beto na ku-kwenda pene-pene na Nzambi? Ntangu beto ke sambaka, beto ke solulaka ti Yehowa. Yo ke sadisaka beto na kuvanda banduku na yandi. (Nk. 86:3) Ntangu beto ke zabisaka Tata na beto mambu yina kele na ntima na beto, beto ke kwendaka pene-pene na yandi. (Nk. 65:2) Beto ke zolaka diaka Yehowa mingi ntangu yandi ke pesaka mvutu na bisambu na beto. Beto ke ndimaka nde “Yehowa kele pene-pene ya bantu yonso yina ke bingaka yandi.” (Nk. 145:18) Kana beto ke ndima nde Yehowa ke zolaka beto mpi ke sadisaka beto, beto ta kanga ntima na bampasi yina beto ke kutana ti yo bubu yai mpi na bilumbu ke kwisa.

KUZOLA BIBLIA

¹¹ Bakristu ke zolaka kieleka ya Ndinga ya Nzambi. Yezu songaka Tata na yandi nde: “Ndinga na nge kele kieleka.” (Yoa. 17:17) Na ntwala ya kuzola kieleka ya Biblia, beto fwete zaba yo ntete. (Bakol. 1:10) Kansi beto fwete sala mpi mambu ya nkaka. Nsoniki ya Nkunga 119 ke tubila mambu yango. (Tanga Nku-

11, 12. Inki lenda sadisa beto na kuzola Biblia mingi?

nga 119, 97-100.) Na kilumbu, beto fwete yindula mingi mambu yina beto me tanga na Biblia. Kana beto ke yindula mambote yina beto ta baka kana beto sadila malongi ya Biblia na luzingu na beto, beto ta kuma kuzola yo mingi kibeni.

¹² Muyimbi-bankunga tubaka nde: “Ndinga na nge kele sukadi mingi na kitini ya zulu ya munoko na mono, kuluta bwiki.” (Nk. 119:103) Mikanda yina dibundu ya Yehowa ke yidikaka kele bonso madia ya kitoko. Kana beto ke dia madia yina beto ke zolaka mingi, beto ke telamaka ve nswalu. Mutindu mosi mpi, beto fwete lutisa ntangu mingi na kulonguka. Mpidi-na beto ta kuma kuzola mingi “bangogo ya kitoko” ya Biblia, ta yibuka yo mpi ta sadila yo sambu na kusadisa bantu ya nkaka.—Lon. 12:10.

¹³ Profete Yeremia vandaka kuzola Ndinga ya Nzambi. Yandi tubaka nde: “Mono monaka mambu ya nge ke tubaka, ebuna mono diaka yo; mpi ndinga na nge kumaka kiese na mono mpi kuyangalala ya nti-ma na mono, sambu bo ke binga mono na zina na nge, O Yehowa Nzambi ya makesa.” (Yer. 15:16) Yeremia vandaka kuyindula mingi bangogo ya kitoko ya Ndinga ya Nzambi mpi yandi vandaka kuzola yo. Yandi vandaka na kiese ya kuvanda profete ya

13. Inki sadisaka Yeremia na kuzola Ndinga ya Nzambi? Inki mutindu yo sadisaka yandi?

Zola Biblia
(Tala paragafe 14)

Yehowa mpi kuzabisa nsangu na yandi. Kana beto ke zola Biblia, beto ta bakisa mfunu ya kuvanda Bamangi ya Yehowa mpi ya kulonga nsangu ya Kimfumu na bilumbu yai ya nsuka.

¹⁴ Inki kima ya nkaka ta sadisa beto na kuzola Biblia mingi? Kukwenda mbala na mbala na balukutakanu sambu Yehowa kulonga beto. Mu mbandu, ko-

14. Inki kima ya nkaka beto lenda sala sambu beto kuma kuzola Biblia mingi?

nso mposo Nzambi ke longaka beto na nzila ya *Nzozulu ya Nkengi*. Kana beto ke zola kubakila yo mambote, beto fwete yidika yo na ntwala mpi kutanga baverse yonso yina kele na kati. Bubu yai, bantu lenda baka to kutanga *Nzozulu ya Nkengi* na Internet. Na jw.org mpi na *JW Library*, *Nzozulu ya Nkengi* kele na bandinga mingi. Baprograme ya nkaka yina bantu ke sadilaka na telefone to na tablete ke basisaka baverse nswalu. Beto fwete tanga masolo yonso ya kele na kati. Kana beto ke tanga mpi ke yindula na dikebi yonso baverse yina kele na kati, beto ta kuma kuzola Biblia mingi.—Tanga Nkunga 1:2.

KUZOLA BAMPANGI

¹⁵ Na mpimpa ya nsuka ya Yezu na ntoto, yandi songaka balongoki nde: “Mono ke pesa beno nsikumosi ya mpa, nde beno zolana beno na beno; mutindu mono zolaka beno, beno mpi beno zolana beno na beno. Na diambu yai, bantu yonso ta zaba nde beno kele balongoki na mono—kana beno ke zolana beno na beno.”—Yoa. 13:34, 35.

¹⁶ Kuzola Yehowa kele ti kuwakana ya ngolo ti kuzola bampangi. Beto lenda zola ve Nzambi kana beto

15, 16. (a) Inki nsiku Yezu me pesaka beto na Yoane 13:34, 35? (b) Inki mutindu kuzola Nzambi mpi Biblia kele ti kuwakana ya ngolo ti kuzola bampangi?

ke zola ve bampangi, beto lenda zola ve bampangi kana beto ke zola ve Nzambi. Ntumwa Yoane sonikaka nde: “Muntu yina ke zolaka ve mpangi na yandi, yina yandi ke monaka, yandi lenda zola ve Nzambi, yina yandi ke monaka ve.” (1 Yoa. 4:20) Kuzola Yehowa mpi bampangi kele ti kuwakana ti kuzola Biblia. Sambu kana beto ke zola malongi ya Bibia, beto ta lemfuka na nsiku ya kuzola Nzambi mpi bampangi.—1 Pie. 1:22; 1 Yoa. 4:21.

17 Tanga 1 Batesalonika 4:9, 10. Inki beto lenda sala sambu na kumonisila bampangi zola? Mpangi ya mununu lenda vanda na mfunu nde bampangi kunata yandi na balukutakanu mpi kuvutula yandi na nzo. Mufwidi lenda vanda na mfunu nde bampangi kuyidikila yandi nzo. (Yak. 1:27) Beto fwete pesa kikesa na bampangi yina me lemba, ya ke niokwama na mabanza mpi ya ke kutana ti bampasi, mpi kutudila bo dikebi ya mingi. (Bing. 12:25; Bakol. 4:11) Ya kieleka, mambu ya beto ke tubaka mpi ke salaka ke monisaka nde beto ke zolaka “bampangi na beto na lukwikilu.”—Bag. 6:10.

18 Biblia ke tuba nde na “bilumbu ya nsuka,” bantu mingi ta sosa kaka mambote na bo mosi mpi ta

17. Inki beto lenda sala sambu na kumonisila bampangi zola?

18. Kana mavwanga me basika na kati na beto, nki ta sadisa beto na kumanisa yo?

Zola bampangi
(Tala paragafe 17)

zola bima mingi. (2 Tim. 3:1, 2) Bakristu fwete sala bikesa na kuzola mingi Yehowa, Ndinga na yandi mpi bampangi. Sambu beto kele bantu ya kukonda kukuka, bantangu ya nkaka mwa mavwanga lenda basika na kati na beto. Kansi sambu beto ke zolanaka, beto ta manisa yo nswalu mpi na mawete yonso. (Baef. 4: 32; Bakol. 3:14) Beto fwete bika ve ata fioti nde zola na beto kumana! Kansi beto fwete landa kuzola mingi Yehowa, Ndinga na yandi mpi bampangi na beto.

BANKUNGA:
143, 65

**INKI LENDA SADISA
BETO NA KUVANDA
TI BUKATI-KATI
NA . . .**

kisalu ya kinsuni?

bansaka ya kulutisa
ntangu?

bima ya kinsuni?

Keti Nge Ke Zolaka Yezu Kuluta Bima?

“Simoni mwana ya Yoane, keti nge ke zolaka mono kuluta yai?”—YOA. 21:15.

BALONGOKI ya Yezu nsambwadi me loba mpimpa ya mvimba na Nzadi ya Galilea kansi bo me kanga ve ata mbisi mosi. Na suka, Yezu yina futumukaka, me telama na dibungu mpi ke tala bo. Yandi tubilaka bo nde: “Beno losa bu-kondi na diboko ya kitata ya maswa mpi beno ta kanga ndambu ya

1, 2. Inki dilongi Piere bakaka na nima ya kuloba mpimpa ya mvimba?

bambisi.’ Yo yina bo losaka yo, kansi bo kukaka diaka ve kubenda yo sambu bambisi vandaka mingi.” —Yoa. 21:1-6.

² Na nima, Yezu pesaka balongoki mampa mpi bambisi sambu bo dia. Ebuna yandi yulaka Simoni Pierre nde: “Simoni mwana ya Yoane, keti nge ke zolaka mono kuluta yai?” Yezu zabaka mbote nde Pierre vandaka kuzola mingi kuloba. Ziku Yezu zolaka kuzabakana Pierre vandaka kuzola mingi kisalu ya kuloba kuluta mambu yina yandi longaka bo. Pierre vutulaka nde: “Mfumu, nge me zaba nde mono ke zolaka nge.” (Yoa. 21:15) Banda kilumbu yina, Pierre zitisaka mambu yina yandi tubaka. Sambu na kumonisa nde yandi vandaka kuzola Kristu, yandi kudipesaka mingi na kusamuna mpi bakaka mikumba ya nene na dibundu.

³ Mambu yina Yezu songaka Pierre ke longabeto nki? Beto fwete bika ve nde zola na beto sambu na Kristu kukuma madidi. Yezu zabaka nde luzingu na nsi-ntoto ta kuma mpasi mpi beto ta kutana ti bampasi mingi. Na kingana ya muntu ya ke kuna, Yezu tubaka nde bantu ya nkaka ta ndima “ndinga ya Kimfumu” mpi bo ta yantika kulonga ti kikesa. Kansi na nima, ‘basusi ya ngidika yai ya bima mpi kiyeka ya kimvwa ma ya ke kusaka’ ta kanga bo nzila mpi bo ta vanda diaka ve ti kikesa. (Mat. 13:19-22; Mar. 4:19)

3. Bakristu fwete keba na nki mambu?

Kana beto ke kudiyangisa mingi sambu na luzingu, yo lenda kanga beto nzila ya kusadila Yehowa mbote-mbote. Yo yina, Yezu songaka balongoki na yandi nde: “Beno keba sambu bantima na beno kukuma ve ata fioti kizitu na kudia mbiki, na kulutisa ndilu na kunwa malafu, mpi na basusi ya luzingu.”—Luka 21:34.

⁴ Bonso Piere, beto fwete tula kisalu ya kusamuna na kisika ya ntete sambu na kumonisa nde beto ke zolaka Kristu. Ngiufula yai lenda sadisa beto mingi, kudiuyula nde: ‘Na luzingu na mono, inki mono ke zolaka mingi, kisalu ya Yehowa to mambu ya nkaka?’ Sambu na kupesa mvutu na ngiufula yai, beto tadila mambu tatu yina lenda kanga beto nzila ya kulanda kuzola Kristu: kisalu ya kinsuni, bansaka ya kulutisa ntangu mpi bima ya kinsuni.

TULA KISALU YA KINSUNI NA KISIKA NA YO

⁵ Piere vandaka kuloba ve kaka sambu na kulutisa ntangu, kansi yo vandaka kibeni kisalu yina vandaka kulungisa bampusa ya dibuta na yandi. Bubu yai mpi, Yehowa me pesaka bamfumu ya mabuta mukumba ya kulungisa bampusa ya mabuta na bo. (1 Tim. 5:8) Bo fwete sala ngolo sambu na kulungisa yo. Kansi na bi-

4. Inki ta sadisa beto na kuzaba kana beto ke zolaka Kristu mingi? (Tala kifwanisu ya luyantiku ya disolo.)

5. Inki mukumba Yehowa me pesaka bamfumu ya mabuta?

lumbu yai ya nsuka, bantu lenda kuma ti basusi mingi sambu na kusalu ya kinsuni.

⁶ Bantu mingi ke sosa kusalu kansi yo ke monana ve. Yo yina, bantu ke salaka ngolo sambu na kuzwa kusalu, nkutu bankaka ke salaka bangunga mingi kuluta bangunga yina bo fwete sala ata bo ke futa bo mbote ve. Bakompani ya nkaka ke salaka bisalu mingi ti bantu fioti mpamba, bo ke zolaka ve kubaka bantu mingi. Yo yina, bantu ya kusalu ke lembaka mingi, nkutu bankaka ke belaka. Bantu mingi ke waka boma nde bo ta katula bo na kusalu, yo yina bo ke salaka mambu yonso yina mfumu ya kusalu ke lombamba bo.

⁷ Beto ke zitisaka Yehowa mingi kuluta bantu yonso, ata bamfumu ya kusalu. (Luka 10:27) Kusalu ke sadisaka beto na kuzwa bima yina beto kele na yo mfunu mpi kupesa makabu sambu kusalu ya kusamuna kukwenda na ntwala. Kansi kana beto keba ve, kusalu lenda kanga beto nzila ya kusambila Nzambi mbote. Mbandu ya mpangi-bakala mosi na Thaïlande lenda sadisa beto. Yandi ke tuba nde: “Mono vandaka ti kusalu ya mbote ya kuyidika baordinatere, kansi

6. Sambu na nki bantu ke kudiyangisaka sambu na kusalu ya kinsuni?

7, 8. (a) Nani beto fwete zitisa ntete? (b) Inki dilongi mpangi mosi na Thaïlande bakaka sambu na kusalu?

yo vandaka kubaka mono ntangu mingi. Yo vandaka kubikila mono ve ntangu ya kusala mambu ya kimpeve. Mono bakisaka nde sambu na kutula Kimfumu na kisika ya ntete, mono fwete soba ksalu.” Inki yandi salaka?

⁸ Yandi ke tuba nde: “Na nima ya kuyidika mambu kiteso ya mvula mosi, mono kumaka kuteka bima ya sukadi ya madidi (*crème glacée*). Na luyantiku, mono vandaka kibeni na mbongo ve, yo lembisaka mono. Bantu yina mono vandaka kusala ti bo bisalu ya baordinatere vandaka kuseka mono mpi bo vandaka kuyula sambu na nki mono me yambula ksalu yina ya mbote, na biro ya kitoko mpi mono me kuma kuteka bima yina ya madidi. Mono sambaka Yehowa sambu na kununga mpasi yina mpi kulungisa lukanu na mono ya kudipesa mingi na mambu ya kimpeve. Ntangu fioti na nima, mambu yantikaka kubonga. Mono solulaka ti bantu sambu na kutomisa ksalu na mono mpi mono kumaka kusala yo mbote. Na nima, kana mono me sala *crème*, bantu kumaka kusumba yonso. Mono kumaka na mbongo mingi kuluta yina mono vandaka kuzwa na ksalu na mono ya ntete. Mono kumaka na kiese sambu mono vandaka kulemba diaka ve mutindu mono vandaka kulemba ntete. Kima ya kuluta mfunu kele nde bubu yai, kinduku na mono ti Yehowa me kumaka ngolo.”—Tanga Matayo 5: 3, 6.

⁹ Yehowa ke sepelaka mingi kana beto ke sala kisa-lu. Kisa-lu ke pesaka lufutu. (Bing. 12:14) Kansi beto fwete sala yonso sambu kisa-lu na beto kukuma ve mfunu kuluta kisa-lu ya Yehowa. Yezu tubaka nde: “Beni landa kusosa ntete Kimfumu ti lunungu na yandi, ebuna yandi ta yika beni bima yina yonso ya nkaka.” (Mat. 6:33) Inki ta sadisa beto na kuzaba kana beto kele ti bukati-kati na kisa-lu na beto ya kinsuni? Kudi-yula nde: ‘Keti mono ke sepelaka mingi na kisa-lu na mono kansi mono ke monaka kisa-lu ya Yehowa bonso bisalu yonso, to nkutu kisa-lu ya mpa-si?’ Kuyindulula ngiufula yai ta sadisa beto na kuzaba kibeni mambu yina beto ke zolaka.

¹⁰ Yezu me longaka beto mambu yina beto fwete tula na kisika ya ntete. Kilumbu mosi, Yezu kwendaka kutala Maria ti Marta. Na mbala mosi, Marta yantikaka kulambila yandi kansi Maria kwendaka na Yezu sambu na kuwidikila yandi. Marta bokutaka nde Maria ke sadisa yandi ve. Yezu tubilaka Marta nde: “Maria me [pona] kima ya mbote, mpi bo ta botula yandi yo ve.” (Luka 10:38-42) Na dibaku yai, Yezu longaka dilongi ya mfunu kibeni. Sambu banzala na beto kukatula beto ve dikebi na mambu ya mfunu mpi

9. Inki lenda sadisa beto na kuvanda ti bukati-kati na kisa-lu na beto ya kinsuni?

10. Inki dilongi ya mfunu Yezu longaka?

sambu na kumonisila Kristu zola, beto fwete pona “kima ya mbote,” disongidila ntangu yonso kinduku na beto ti Yehowa fwete baka kisika ya ntete.

MUTINDU BETO FWETE TADILA BANSAKA YA KULUTISA NTANGU

¹¹ Beto ke salaka bisalu mingi, yo yina bantangu ya nkaka beto ke vandaka na mfunu ya kupema mpi kubaka mupepe. Biblia ke tuba nde: “Kima ya kuluta mbote sambu na muntu kele ve, katula kaka kudia, kunwa, mpi kuwa kiese sambu na kisalu na yandi ya ngolo.” (Lon. 2:24) Yezu zabaka nde bantangu ya nkaka balongoki na yandi fwete pema. Mu mbandu, kilumbu mosi bantumwa longaka mingi, Yezu songaka bo nde: “Beno kwisa, beno mosi, na kisika ya kingenga mpi beno pema fioti.”—Mar. 6:31, 32.

¹² Bansaka ya kulutisa ntangu ke sadisaka beto na kupema mpi kubaka mupepe. Kansi yo fwete baka ve kisika ya ntete na luzingu. Na mvu-nkama ya ntete, bantu mingi vandaka kutuba nde: “Beto dia mpi beto nwa, sambu mbasi beto ta fwa.” (1 Bak. 15:32) Bubu yai, bantu mingi ke tubaka mpi mpidina. Mu mba-

11. Inki mambu Biblia ke tuba na yina me tala kupema mpi bansaka ya kulutisa ntangu?

12. Sambu na nki beto fwete keba na bansaka ya kulutisa ntangu? Pesa mbandu.

ndu, leke mosi ya bakala na Westi ya Eropa yantika-ka kukwenda na balukutakanu ya Bambangi ya Yehowa. Kansi yandi vandaka kuzola mingi bansaka, yo yina yandi vandaka kukwenda diaka ve na balukutakanu. Na nima, yandi bakisaka nde bansaka natilaka yandi bampasi mingi. Yandi yantikaka diaka kulungu-ka Biblia mpi kumaka kulonga nsangu ya mbote ti kikesa. Na nima ya kubaka mbotika yandi tubaka nde: “Mono ke waka mpasi mingi sambu mono lutisaka ntangu mingi na ntwala ya kubakisa nde kusadila Yehowa ke pesaka kiese mingi kuluta bansaka ya nsi-ntoto.”

¹³ Bansaka ya kulutisa ntangu ke sadisaka beto na kupema sambu na kubaka diaka ngolo. Bantangu ikwa beto fwete lutisa na bansaka? Tadila mbandu yai. Bantu mingi ke zolaka kudia bagato, mpi bima ya sukadi. Kansi beto me zaba nde kudia bima yai mingi lenda natila muntu maladi. Kana muntu ke zola nde nitu na yandi kuvanda ngolo, yandi fwete dia bima yina ke tungaka nitu. Mutindu mosi, kana beto ke lutisa ntangu mingi na bansaka, yo ta bebisa kinduku na beto ti Yehowa. Inki lenda sadisa beto na kuzaba kana beto kele ti bukati-kati na bansaka to

13. (a) Pesa mbandu ya ke monisa kigonsa ya kulutisa ntangu mingi na bansaka. (b) Inki lenda sadisa beto na kuvanda ti bukati-kati na bansaka ya kulutisa ntangu?

ve? Beto lenda sonika bangunga yina beto lutisaka na mposo mosi na kisalu ya Yehowa mu mbandu, na balukutakanu, na kisalu ya kusamuna mpi na kulonguka Biblia. Na nima, beto lenda sonika mpi bangunga yina beto lutisaka na mposo yina na bansaka, mu mbandu balo, televizio to bansaka ya video. Kusala mutindu yai lenda sadisa beto na kuzaba kana beto fwete sala bansoba to ve.—Tanga Baefezo 5:15, 16.

¹⁴ Yehowa me pesaka beto nswa ya kupona bansaka, bamfumu ya mabuta lenda pona bansaka sambu na bantu ya mabuta na bo. Bansiku ya Yehowa ke sadisaka beto na kubakisa mabanza ya Yehowa. Bansiku yai ke sadisaka beto na kubaka balukanu ya mbote.* Bansaka ya mbote kele “dikabu ya Nzambi.” (Lon. 3:12, 13) Ya kieleka bantu yonso ke zolaka ve bansaka ya mutindu mosi. (Bag. 6:4, 5) Ata mpidina, beto fwete keba na konso nsaka ya beto ke pona. Yezu tubaka nde: “Kisika kima na nge ya ntalu kele, ntima na nge mpi ta vanda pana.” (Mat. 6:21) Sambu beto ke zolaka Ntotila Yezu, beto fwete yindula, kutuba mpi kusala mambu yina ke monisa nde Kimfumu ya Nzambi kele mfunu mingi kuluta bima yonso.—Bafil. 1:9, 10.

* Tala disolo “Keti Bansaka na Nge Ke vandaka ya Mbote?” na *Nzozulu Ya Nkengi* ya Oktobri, 1, 2011, balutiti 11-14, bapagrafe 6-15.

14. Inki lenda sadisa beto na kupona nsaka ya mbote?

YALA MPUSA YA KUVANDA TI BIMA MINGI

¹⁵ Bubu yai, bantu mingi ke yindulaka nde bo fwete vanda ti bima yonso ya mpa ya ke basika, mu mbandu bilele, batelefone mpi baordinatere. Bo ke tulaka dikebi mingi na bima ya kinsuni disongidila, bo ke zolaka bima mpi mbongo mingi kuluta mambu yonso. Inki nge ke bakaka na mbalu mingi? Kuidiyula nde: ‘Keti mono ke bakaka ntangu mingi na kuyindula bakamio to bima ya me katuka kubasika na kisika ya kuyidika balukutakanu? Keti bisalu na mono ya konso kilumbu ke kangaka mono nzila ya kusamba mpi kutanga Biblia?’ Kana beto keba ve, beto lenda kuma kuzola bima ya kinsuni kuluta Kristu. Beto fwete vila ve bangogo yai ya Yezu: “Beno keba na mitindu yonso ya lukasi.” (Luka 12:15) Sambu na nki Yezu tubaka mambu yai?

¹⁶ Yezu tubaka nde “muntu mosi ve lenda sala bonso mpika sambu na bamfumu zole.” Yandi yikaka nde: “Beno lenda sala ve bonso bampika sambu na Nzambi mpi sambu na Kimvwama.” Beto ta kuka ve ata fioti kudipesa mingi na kisalu ya Yehowa mpi na bisalu na beto ya kinsuni. Yezu tubaka nde beto ta “menga mosi mpi ta zola ya nkaka to [beto] ta kangama na mosi mpi ta vweza ya nkaka.” (Mat. 6:24)

15, 16. (a) Inki mutindu bima ya kinsuni lenda kuma mutambu sambu na beto? (b) Inki ndongisila Yezu pesaka sambu na bima ya kinsuni?

Sambu beto kele bantu ya kukonda kukuka, beto fwete landa kuyala “banzala ya nitu na beto,” mu mbandu nzala ya kuvanda ti bima mingi.—Baef. 2:3.

¹⁷ Bantu mingi ke zolaka kaka kulungisa banzala na bo mpi kusepela ntangu yonso, yo yina bo ke kuka-

17. (a) Sambu na nki bantu mingi ke kukaka ve kuvanda ti bukati-kati na bima ya kinsuni? (b) Inki lenda sadisa beto na kuyala nzala ya bima ya kinsuni?

Inki kele kima ya kuluta mfunu na luzingu na nge?

[\(Tala paragafe 18\)](#)

ka ve kuvanda ti bukati-kati na bima ya kinsuni. (Tanga 1 Bakorinto 2:14.) Sambu bo ke yindulaka diaka mbote ve, bo ke kukaka ve kubakisa mambu ya mbote ti ya mbi. (Baeb. 5:11-14) Bo ke kumaka ti nzala ya ngolo ya bima ya kinsuni, ntangu bo ke zwa bima yina bo vandaka kusosa, bo ke sosaka diaka ya nkaka. (Lon. 5:10) Kutanga Ndinga ya Nzambi mbala na mbala ta sadisa beto na kuyala nzala ya kuvanda ti bima mingi. (1 Pie. 2:2) Yezu vandaka kuyindula mingi mambu ya Yehowa, yo sadisaka yandi na kubwa ve na mitambu ya Diabulu. (Mat. 4:8-10) Kana beto ke zola kuyala nzala ya kuvanda ti bima mingi, beto fwete yindulaka mingi mambu ya Yehowa. Kana beto sala mpidina, beto ta monisa nde beto ke zolaka Yezu mingi kuluta bima ya kinsuni.

¹⁸ Ntangu Yezu yulaka Piere nde: “Keti nge ke zolaka mono kuluta yai?” yandi vandaka kulonga Piere nde kusadila Yehowa fwete baka kisika ya ntete na luzingu. Yo kele kiese na kuzaba nde zina ya Piere ke tendula “Ditadi.” Beto lenda fwanisa bikalulu ya mbote ya Piere ti ditadi. (Bis. 4:5-20) Sambu beto ke vandaka na mfunu ya kuzola Kristu mingi, beto fwete sala bikesa ya kutula kisalu ya kinsuni, bansaka ya kulutisa ntangu mpi bima ya kinsuni na kisika na yo. Mpidina beto ta tuba bonso Piere nde: “Mfumu, nge me zaba nde mono ke zolaka nge.”

18. Inki lukanu nge me baka?

Mono Ke Longaka Bantu Ata Mono Kele Kifwa-Makutu

DISOLO YA WALTER MARKIN

Mono bakaka mbotika na 1941 ntangu mono vandaka ti bamvula 12. Kansi mono bakisaka kibeni kieleka na 1946. Sambu na nki? Bika mono tela beno disolo ya luzingu na mono.

NA BAMVU 1910, bibuti na mono yina vandaka kuzinga na mbanza Tbilisi na provense ya Georgie na États-Unis, kwendaka kuzinga na Canada. Bo vandaka kuzinga na ferme na nzo mosi ya fioti pene-pene ya mbanza Pelly, na provense ya Saskatchewan na westi ya Canada. Mono butukaka na 1928, beto butukaka bantu sambanu, mono kele mwana ya nsuka. Papa fwaka bangonda sambanu na ntwala nde mono butuka, mama fwaka ntangu mono vandaka ntete mwana. Bamvula

fioti na nima, Lucy, yaya na mono ya nkento fwaka ti bamvula 17. Yo yina, beto kumaka kuzinga na nzo ya noko Nick.

Kilumbu mosi, ntangu mono vandaka leke, mono be-ndaka mpunda na beto na mukila. Bantu ya dibuta na beto monaka, bo waka boma nde mpunda ta niata mono, yo yina bo nganinaka mono na kuyambula. Sambu mono pesaka bo mukongo, mono bakisaka ve mambu yina bo vandaka kutuba. Diambu ya mbote kele nde mpunda niataka mono ve. Kilumbu yina, bo bakisaka nde mono kele kifwa-makutu.

Nduku mosi ya dibuta songaka bantu ya dibuta na beto na kukotisa mono na nzo-nkanda ya bifwamakutu. Yo yina, noko Nick tindaka mono na nzo-nkanda ya bifwamakutu na mbanza Saskatoon na Saskatchewan. Nzo-nkanda yango vandaka ntama mpi mono vandaka kuwa boma sambu mono vandaka kaka ti bamvula tanu. Mono vandaka kuvutuka na dibuta na beto kaka na bakonzie. Nsuka-nsuka, mono longukaka ndinga-bidimbu mpi kumaka kusakana ti bana ya nkaka.

MONO LONGUKAKA KIELEKA

Na 1939, yaya na mono Marion kwelanaka ti Bill Danylchuck, bo kumaka kusansa mono ti Frances mpangi na mono ya nkento. Bo vandaka bantu ya ntete na dibuta ya longukaka Biblia ti Bambangi ya Yehowa. Na konzie ya nene, bo salaka bikesa ya kulonga mono

malongi ya Biblia yina bo vandaka kulonguka. Yo vandaka mpasi sambu mono solula ti bo sambu bo zabaka ve ndinga-bidimbu. Ata mpidina, bo bakisaka nde mono vandaka kuzola kibeni kulonguka mambu ya Yehowa. Mono bakisaka nde bo vandaka kusala mambu yina Biblia ke tubaka, yo yina mono vandaka kukwenda kusamuna ti bo. Ntangu fioti na nima, mono kumaka ti mpusa ya kubaka mbotika mpi na Septembri 5, 1941, Bill pesaka mono mbotika na dilonga mosi ya nene ya masa ya madidi kibeni!

Na 1946, ntangu mono vutukaka na nzo na konzie ya nene, beto kwendaka na lukutakanu mosi ya nene na mbanza Cleveland na provense ya Ohio na États-Unis. Kilumbu ya ntete, bampangi na mono ya bankento sonikilaka mono mambu yina mitubi vandaka kulonga sambu mono landa lukutakanu mbote. Kansi na kilumbu ya zole, mono waka kiese ya kuzaba nde bifwa-makutu vandaka kulanda lukutakanu na ndinga-bidimbu. Yo yina, mono landaka lukutakanu mbote mpi mono vandaka na kiese ya kubakisa mbote kibeni malongi ya Biblia!

MONO KUMAKA KULONGA KIELEKA

Na ntangu yina, Mvita ya Zole ya Ntoto ya Mvimba vandaka me mana mpi bantu kumaka kuzola bansi na bo mingi. Na nima ya lukutakanu mono vutukaka na nzo mpi kwendaka diaka na nzo-nkanda, mono bakaka lukanu ya kukangama kaka na Yehowa. Yo yina

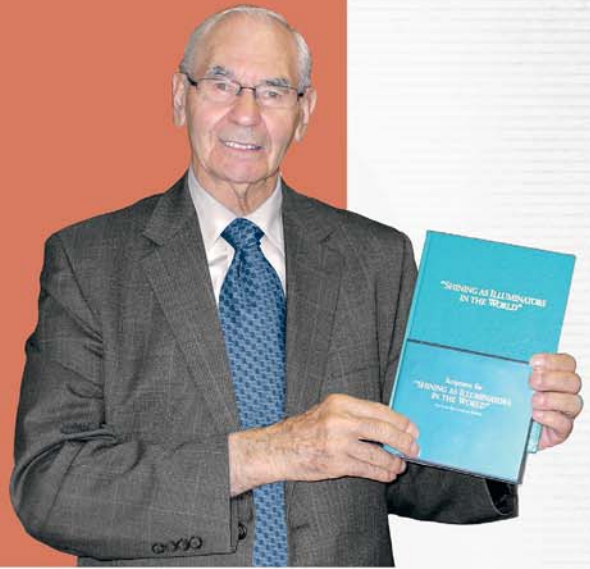
Beto ke samuna
na bala-bala na
luyantiku ya
bamvu 1950

▲ Mono ti bampangi ya bifwa-makutu
na lukutakanu ya distrike na mbanza
Cleveland, na Ohio, na 1946

mono yambulaka kupesa lusaku na drapo, kuyimba nkunga ya kukumisa insi mpi kuta bankinsi. Mono vandaka kukwenda diaka ve na nzo-nzambi ti banduku na mono ya nzo-nkanda. Bamfumu ya nzo-nkanda sepelaka ve, bo bangikaka mono mpi pusaka mono na kuso-ba mabanza na mono. Banduku ya nzo-nkanda monaka mutindu bamfumu vandaka kubangika mono, yo pesaka mono nzila ya kulonga bo. Banduku na mono ya nkaka, mu mbandu Larry Androsoff, Norman Dittrick, mpi Emil Schneider ndimaka kieleka mpi bo ke sadilaka Yehowa tii bubu yai.

Ntangu mono vandaka kukwenda na bambanza ya nkaka, mono vandaka kusala ngolo na kulonga bifwamakutu. Mu mbandu, na mbanza Montréal, mono

Banda na diboko ya kimama: Mono ti Eunice na 1960 mpi na 1989
Na nzo-nkanda ya bapasudi-nzila ya ndinga-bidimbu,
ntangu mono vandaka ti bamvula 79

kwendaka kisika yina bifwa-makutu vandaka kukutana. Mono longaka Eddie Tager, leke mosi ya bakala yina vandaka na kimvuka mosi ya babandi. Yandi kumaka kuvukana na dibundu ya ndinga-bidimbu na mbanza Laval, na provense ya Québec tii na lufwa na yandi na mvula ya me luta. Mono longaka mpi Juan Ardanez, leke mosi ya bakala. Bonso bantu ya Berea, yandi vandaka kutanga na Biblia sambu na kuzikisa kana mambu yina yandi vandaka kulonguka vandaka kieleka. (Bis. 17:10, 11) Yandi kumaka Mbangi ya Yehowa mpi vandaka nkuluntu na mbanza Ottawa na provense ya Ontario tii ntangu yandi fwaka.

Na 1950, mono kwendaka na mbanza Vancouver. Ata mono ke zolaka kulonga bifwa-makutu, mono ke vilaka ve ata fioti kilumbu yina mono longaka Chris Spicer, nkento mosi yina vandaka ve kifwa-makutu. Beto kutanaka na nzila. Yandi ndimaka nde mono natila yandi mikanda na beto mbala na mbala. Chris lombaka mono na kusolula ti bakala na yandi Gary. Mono kwendaka na nzo na bo mpi beto solulaka mingi. Ntangu beto vandaka kusolula, mono vandaka kusonikila Gary mpi yandi vandaka kusonikila mono. Mwa bamvula lutaka, beto vandaka diaka ve kukutana. Kansi mono yitukaka mingi ntangu yandi kwisaka kupesa mono mbote na lukutakanu mosi na mbanza Toronto na provense ya Ontario. Gary bakaka mbotika kilumbu yina. Mambu yina yibukisaka mono mfunu ya kulanda kusamuna sambu beto me zaba ve kana muntu yina beto me longa ta kuma Mbangi ya Yehowa.

Na nima, mono vutukaka na Saskatoon. Kuna, nkento mosi lombaka mono na kulonguka Biblia ti mapasa na yandi zole ya bankento ya bifwa-makutu, Jean ti Joan Rothenberger. Bo vandaka kutanga na kisika yina mono vandaka kutanga. Ntangu fioti na nima, mapasa yina vandaka kuzabisa banduku na bo mambu yina bo vandaka kulonguka na Biblia. Nsuka-nsuka, banduku na bo tanu kumaka Bambangi ya Yehowa, mu mbandu Eunice Colin. Mono kutanaka ti Eunice ntangu mono vandaka na nzo-nkanda ya nsuka. Na ntangu yina, yandi pesaka mono bombo mpi songaka mono nde beto kuma

banduku. Na nima, yandi kumaka mfunu mingi na luzingu na mono disongidila yandi kumaka nkento na mono.

Ntangu mama ya Eunice zabaka nde Eunice ke longuka Biblia, yandi lombaka mfumu ya nzo-nkanda na kubuyisa Eunice kulonguka Biblia. Mfumu ya nzo-nkanda botulaka mikanda ya Eunice, kansi Eunice kangamaka kaka na Yehowa. Ntangu Eunice zolaka kubaka mbotika, bibuti na yandi songaka yandi nde, “Kana nge kuma Mbangi ya Yehowa, nge ta katuka na nzo na beto.” Ntangu Eunice lungisaka bamvula 17, yandi kwendaka kuzinga na dibuta mosi ya Bambangi ya Yehowa. Yandi landaka kulonguka Biblia mpi bakaka mbotika. Ntangu beto kwelanaka na 1960, bibuti na yandi kwisaka ve na feti na beto ya makwela. Kansi na nima ya bamvula, bo kumaka kuzitisa beto mingi sambu na mambu yina beto vandaka kukwikila mpi mutindu beto vandaka kusansa bana na beto.

YEHOWA KE TANINAKA MONO

Yo vandaka ve pete sambu na beto bifwa-makutu na kusansa bana nsambwadi ya babakala yina kele ve bifwa-makutu. Ata mpidina, beto salaka bikesa ya kulonga bo ndinga-bidimbu sambu na kusolula mbote ti bo mpi kulonga bo kieleka. Bampangi sadisaka beto mingi. Mu mbandu, kibuti mosi sonikilaka beto na mukanda nde mwana na beto ke tuba mambu ya mbi na Nzo ya Kimfumu. Na mbala mosi, beto sungikaka mwana. Bubu

yai, bana na beto iya, James, Jerry, Nicholas, mpi Steven kele bankuluntu mpi bo ke sadilaka Yehowa mbote ti bankento na bo. Nicholas ti nkento na yandi Debora ke balulaka mikanda na ndinga-bidimbu na Betele ya Londres, Steven ti nkento na yandi Shannan ke balulaka mikanda na ndinga-bidimbu na Betele ya États-Unis.

Ngonda mosi na ntwala nde beto lungisa bamvula 40 na makwela, Eunice belaka kansere mpi fwaka. Na bamvula yina yandi vandaka kubela, yandi kumaka kukwikila ngolo na lufutumuku. Mono ke vingilaka na kiese yonso kilumbu yina mono ta kutana ti yandi.

Na Februari 2012, mono bwaka, mukwa na mono ya luketo bukanaka. Mono kumaka na mfunu ya lusadis

Mwana na mono Nicholas ti nkento na yandi, Debora, na Betele ya Londres

mingi, yo yina mono ti mwana na mono ya bakala mpi nkento na yandi beto kwendaka kuzinga na mbanza Calgary na Canada. Bubu yai mono kele nkuluntu na dibundu ya ndinga-bidimbu ya Calgary. Yai kele mbala ya ntete ya mono kele na dibundu ya ndinga-bidimbu. Kansi nki me sadisaka mono na kutanina kinduku ya ngolo ti Yehowa bamvula yai yonso ya mono vandaka na mabundu ya Kingelesi? Yehowa sadisaka mono. Yandi me lungisaka lusilu na yandi ya kutanina bana yina me konda bibuti. (Nk. 10:14) Mono ke tondaka bampangi yonso yina vandaka kusonikila mono mambu yina mitubi vandaka kulonga, bayina longukaka ndinga-bidimbu mpi bayina vandaka kubalula bangogo ya mitubi na ndinga-bidimbu.

Bantangu ya nkaka, mono vandaka ve kubakisa mambu yina mitubi vandaka kulonga, na bantangu ya mu-

Faye ti James

Bana na mono James, Jerry, mpi Steven ti bankento na bo ke samuna na mitindu ya kuswaswana na ndinga-bidimbu

tindu yina, mono vandaka kumona nde ata muntu mosi ve vandaka kuzaba mutindu ya mbote ya kusadisa bi-fwa-makutu. Yo yina, mono vandaka kuwa makasi to kulemba. Kansi mono vandaka kuyibuka mambu yina Piere zabisaka Yezu: “Mfumu, na nani beto ta kwenda? Nge kele ti bangogo ya luzingu ya mvula na mvula.” (Yoa. 6:66-68) Mono ke kangaka ntima bonso bampangi mingi ya bifwa-makutu ya me salaka bamvula mingi na dibundu ya Yehowa. Mono ke kangamaka na dibundu ya Yehowa mpi ke tudilaka Yehowa ntima, yo me natilaka mono mambote mingi. Bubu yai, dibundu ya Yehowa ke basisaka mikanda mingi na ndinga na beto, diaka mono kele na kiese ya kukwenda na balukutakanu na ndinga-bidimbu ya Amerika. Ya kieleka, mono me zinga luzingu ya kiese mpi me baka balusakumunu mingi na kusadila Yehowa, Nzambi ya Nene.

Jerry ti Evelyn

Shannan ti Steven

Kiese ya Kuzinga Kukonda Mindondo

DANIEL kwelanaka ti MIRIAM na Septembri 2000 mpi bo vandaka ti luzingu ya kitoko na mbanza Barcelona, na insi Espagne. Daniel ke tuba nde: “Kisalu na beto vandaka kusadisa beto na kudia na barestora ya kitoko, beto vandaka kukwenda na bansi ya nkaka mpi kulwata bilele ya ntalu. Beto vandaka kusamuna mingi.” Kansi kima mosi salamaka.

Na 2006, na lukutakanu mosi ya Distrike, Daniel waka disolo yina vandaka ti ngiufula yai: “Keti beto ke sala kibeni bikesa sambu na kusadisa bantu yina ‘ke kwenda na nzila ya lufwa’ na kuvutula bo na nzila ya luzingu ya mvula na mvula?” (Bing. 24:11) Disolo yango tendulaka nde beto fwete longa nsangu ya Biblia sambu na kugulusa bantu. (Bis. 20:26, 27) Daniel ke tuba nde: “Mono monaka nde Yehowa ke tubila mono.” Disolo monisaka nde beto ke kumaka na kiese mingi kuluta kana beto ke sala mingi kisalu ya Yehowa. Daniel ndimaka nde yo kele mpidina sambu yandi monaka Miriam yina vandaka mupasudi-nzila na kiese mingi.

Disolo yango simbaka kibeni ntima ya Daniel, yo yina yandi bakaka lukanu ya kusoba mambu ya nkaka ya luzingu na yandi. Yandi kumaka kusala bangunga fioti na kisalu mpi yantikaka kisalu ya kimupasudi-nzila. Yandi kumaka kuyindula mutindu bo ta kuma na kiese kana bo kwenda kusala kisika mpusa kele mingi.

MPASI NA BETO KUMAKA KIESE

Daniel ti Miriam kwendaka kutala insi Panama. Na Mayi 2007, bo yambulaka bisalu na bo mpi kwendaka kusamuna kuna. Kisika yina bo kwendaka kele ti bisanga mingi ya bo ke bingaka Bocas del Toro na nzadi ya Caraïbes. Bantu mingi kuna kele bantu ya dikanda ya Ngabe. Daniel ti Miriam monaka nde bo lenda sala bangonda kiteso ya nana na Panama ti mbongo yina bo bumbaka.

Bo vandaka kutambula na bisanga yina na maswa to na velo. Bo ke vilaka ve mbala ya ntete yina bo tambulaka na velo bakilometre kiteso ya 30 na bangumba na nsi ya ntangu ya ngolo. Daniel lembaka mingi kibeni. Bantu ya dikanda ya Ngabe vandaka kuyamba bo mbo-te, mingi-mingi ntangu bo yantikaka kutuba ndinga na bo. Ntangu fioti na nima, bo longukaka Biblia ti bantu 23.

Inki salamaka ntangu mbongo na bo manaka? Daniel ke tuba nde: “Beto vandaka kudila mpi kuyindula sambu beto fwete vutuka na Espagne. Kuzaba

nde beto ke kabwana ti balongoki na beto ya Biblia pesaka beto mpasi.” Kansi ngonda mosi na nima, bo bakaka nsangu yina pesaka bo kiese mingi. Miriam ke tuba nde: “Bo lombaka beto na kusala bonso bapasudi-nzila ya nene. Beto waka kiese na kulanda kusala na kisika yina!”

KIMA YA KE PESAKA BO KIESE MINGI KULUTA

Sambu na bansoba yina salamaka na dibundu ya Yehowa na 2015, kisalu ya Daniel ti Miriam sukaka. Inki bo salaka? Bo tulaka ntima na lusilu yina kele na Nkunga 37:5: “Pesa nzila na nge na Yehowa; tudila yandi ntima, ebuna yandi ta sadila nge mambu ya mbote.” Bo sosaka kisalu sambu yo sadisa bo na kulanda kusala kisalu ya kimupasudi-nzila ya ntangu yonso mpi bubu yai bo kele na dibundu ya Veraguas na Panama.

Daniel ke tuba nde: “Na ntwala ya kukatuka na Espagne, beto ndimaka ve nde beto ta kuka luzingu ya kukonda mindondo. Bubu yai beto kele ti luzingu ya kukonda mindondo mpi beto ke kondaka ve bima yina kele mfunu sambu na luzingu.” Inki ke pesaka bo kiese mingi kuluta? Bo ke tuba nde: “Kusadisa bantu ya kudikulumusa na kuzaba Yehowa ke pesaka beto kiese mingi kibeni!”

Baka zulunalu yai mpi mikanda ya nkaka ya ofele na Internet

Nge lenda tanga mpi *Biblia*—Mbalula ya *Nsi-Ntoto ya Mpa* na Internet

Kota na www.jw.org, to scanner kidimbu yai

w17.05-MIK
170131